

Относно приспадането на получено
осигурително обезпечение
от размера на обезщетението
за неимуществени вреди при трудова
злополука или професионална болест

On the Deduction of Received Public Security
Benefits from the Amount Compensation
for Non-Pecuniary Damage in Case
of an Occupational Accidents
or Occupational Disease

РАЙНА КОЙЧЕВА, ЖАНЕТА ХРИСТОВА¹

SUMMARY

The article examines whether public security benefits received by insured person should be deducted from the amount of compensation owed by the employer for non-pecuniary damage suffered by the worker or the employee, or by their relatives in cases of harm to life or health resulting from an occupational accident or occupational disease. Given the established contradictory

---

¹ Доц. д-р Райна Койчева, катедра „Частноправни науки“, ЮФ, УНСС, e-mail: r.koycheva@unwe.bg (Assoc. Prof. JD Rayna Koucheva, Department of Private Legal Studies, Faculty of Law, UNWE, e-mail: r.koycheva@unwe.bg).

Гл. ас. д-р Жанета Христова, катедра „Частноправни науки“, ЮФ, УНСС, e-mail: jhristova@unwe.bg (Ch. Asst. Prof. Janeta Hristova, JD, Department of Private Legal Studies, Faculty of Law, UNWE, jhristova@unwe.bg).

judicial practices, the Supreme Court of Cassation considers this issue through Interpretative Case No. 1/2023. This article is based on the submitted opinion in that proceeding, which the court's final conclusions adopt, and argues – through analysis of legal framework – that the amount of non-pecuniary damages should not be deducted from the received compensation and/or pension from the public insurance system.

KEYWORDS

Employment Relationship; Employer's Pecuniary Liability; Non-pecuniary Damage; Occupational Accident; Occupational Disease

Увод

Предмет на настоящото изследване е определянето на размера на дължимото от работодателя обезщетение за неимуществени вреди, претърпени от работника или служителя, неговите близки при увреждане на живота или здравето му вследствие на трудова злополука или професионална болест и по-конкретно следва ли от него да се приспадне полученото от пострадалия обезщетение и/или пенсия от общественото осигуряване. Поради наличието на противоречива съдебна практика ВКС образува Тълкувателно дело № 1/2023 г. за приемане на постановление за уеднаквяването ѝ с предмет материалноправния въпрос:

„Когато съдът присъжда обезщетение за търпени неимуществени вреди по чл. 200 КТ, длъжен ли е да приспадне от неговия размер полученото от пострадалия обезщетение и/или пенсия от общественото осигуряване съгласно чл. 200, ал. 3 КТ?“

ПРОТИВОРЕЧИВА СЪДЕБНА ПРАКТИКА ПО ПОСТАВЕНИЯ ВЪПРОС

Тълкувателното дело е образувано по реда на чл. 292 ГПК поради констатирано противоречие в практиката по посочения въпрос, като конкретното гр. дело № 3605/2022 г. на IV-то гр. отд. на ВКС е спряно, а на ОСГК на ВКС е предложено да постанови тълкувателно решение. Становищата, изразени в съдебната практика по този въпрос и формулирани в определението по чл. 292 ГПК, могат да се обособят в две групи.

1. Една част от съдебната практика приема, че обезщетението за вреди, дължимо от работодателя при настъпване на социалните рискове трудова злополука или професионална болест, се определя от сбора на имуществените вреди (претърпени загуби и пропуснати ползи) и неимуществени вреди, претърпени от работника или служителя, като така получената обща сума се намалява с размера на полученото обезщетение и/или пенсия от общественото осигуряване. Съответно това намаляване следва да се приложи и когато са предявени претенции за обезщетяване само на неимуществените вреди, тъй като законът не предвижда това намаляване да се извършва само в случаите на предявени претенции за имуществени вреди (в този смисъл са редица решения на съда)².

2. Според второто становище значението на чл. 200, ал. 3 от КТ, който предвижда приспадане на получените обезпечения от общественото осигуряване, е да не се допусне неоснователно обогатяване на работника или служителя, като два пъти се обезщетяват едни и същи вреди: загубата на трудовото възнаграждение едновременно от работодателя и от системата за обществено осигуряване. Но обезщетението за неимуществените вреди компенсира понесените от работника или служителя, респективно от неговите наследници, болки и страдания и няма връзка с обезщетението по общественото осигуряване, компенсиращо единствено загубата на трудовото възнаграждение. Поради това получаването на двете обезщетения – за неимуществени вреди по чл. 200 от КТ и обезщетението от общественото осигуряване, не води до неоснователно обогатяване, а напротив, до пълно и справедливо обезщетение на причинените вреди (в този смисъл също има много съдебни решения)³.

СТАНОВИЩЕ ПО ПОСТАВЕНИЯ ВЪПРОС

В настоящото изследване се намира за правилно второто становище по така поставения въпрос. За да се извърши преценка дали от неимуществените вреди, следва да се приспадне полученото от пострадалия

---

² Решение № 77/13.04.2018 г. по гр. дело № 2735/2017 г. на IV-то гр. отд. на ВКС, Решение № 321/26.04.2010 г. по гр. дело № 4161/2008 г. на IV-то гр. отд. на ВКС, Решение № 227/25.10.2016 г. по гр. дело № 1405/2016 г. на IV-то гр. отд. на ВКС, Решение № 208/2019 г. от 12.05.2020 г. по гр. дело № 4494/2018 г. на IV-то гр. отд. на ВКС, Решение № 149/13.01.2021 г. по гр. дело № 4301/2019 г. на III-то гр. отд. на ВКС.

³ Решение № 54/23.04.2019 г. по гр. дело № 3649/2018 г. на III-то гр. отд. на ВКС, Решение № 43/08.02.2013 г. по гр. дело № 174/2012 г. на IV-то гр. отд. на ВКС, Решение № 741/ 30.12.2010 г. по гр. дело № 143/2010 г. на III-то гр. отд. на ВКС, а също и ППВС № 4/23.12.1968 г., ППВС № 7/30.12.1959 г., ППВС № 4/30.10.1975 г.).

обезщетение и/или пенсия от общественото осигуряване, като трябва да се вземе предвид характерът на отговорността на работодателя по чл. 200 и сл. от КТ, да се анализират имуществените и неимуществените вреди, които подлежат на обезщетяване, както и характера на осигурителните обезщетения по общественото осигуряване и взаимната обусловеност между тях и подлежащите на обезщетяване от работодателя вреди, предвид смисъла и целта на разпоредбата на чл. 200, ал. 3 от КТ.

1. На първо място следва да бъде съобразено, че имуществената отговорност на работодателя по чл. 200 и сл. от КТ не е санкционна последица за извършено правонарушение и поради това не е юридическа отговорност в същинския смисъл на това понятие. Тя е **обективна, гаранционно-обезпечителна, безвиновна гражданска отговорност**, която се състои в законодателното възлагане на професионалния риск от увреждането на работника или служителя, съответно от невъзможността да предоставя работната си сила поради трудова злополука или професионална болест, на работодателя⁴. Тя произтича от принципа на прехвърляне на риска върху икономически по-силната страна в трудовото правоотношение, която получава облагите от трудовия процес, следователно търпи и вредите от неблагоприятното му развитие – принципно положение, базирано на правилото „комуто ползите, нему и тежестите“⁵.

Същевременно законодателят е предвидил и друг вид механизъм за компенсиране на имуществените вреди, които търпи увредения работник, съответно – неговите наследници. Този механизъм се изразява в предвидените в законодателството **осигурителни плащания** – обезщетения при временна неработоспособност поради трудова злополука или

---

⁴ В този смисъл Тълкувателно решение № 45 от 19.04.1990 г. на ОСГК; също А. Василев. *Имуществена отговорност на работодателя за вреди от трудова злополука и професионално заболяване*. София, Интерюс, 1997, с. 12 – 20; В. Мръчков. *Имуществена отговорност на работодателя*. София, Сиби, 2013, с. 43 – 44, 46, 150 – 154; В. Мръчков и К. Средкова, А. Василев. *Коментар на Кодекса на труда, 12 изд.* София, Сиби, 2016, с. 669; А. Александров. Практически проблеми, свързани с отговорността на работодателя за вреди от трудова злополука. *Труд и право*, 4 – 5, (2020), с. 23 – 34; А. Александров. За трудовите злополуки. *Труд и право*, 8 (2017), с. 14 – 17; Ат. Василев. *Трудово право*. Бургас, Бургаски свободен университет, 1997, с. 318 – 319; В. Мръчков. *Трудово право, 10 изд.* София, Сиби, 2018, с. 530, 532; К. Средкова. *Трудово право. Специална част. Дял I, Индивидуално трудово право*. София, УИ „Св. Кл. Охридски“, 2011, с. 389; А. Василев и Р. Койчева. *Раздел VIII, Трудово право. Основи на правото, Книга 2, изд. 4*, София, Сиела, 2013, с. 64.

⁵ Василев (1997а), с. 20.

професионална болест и пенсии за инвалидност поради трудова злополука или професионална болест, съответно – наследствени пенсии при смърт на работника или служителя.

Задължението на работодателя да обезщети работника или служителя при увреждане на неговия живот или здраве поради трудова злополука или професионална болест е **продължение и допълнение към осигурителните плащания**, които последният получава при настъпване на някой от тези два професионални риска. Следователно работодателската отговорност по чл. 200 от КТ има **допълващ осигурителните обезпечения характер**.

2. Съдържанието на задължението на работодателя да обезщети работника или служителя (респ. неговите близки) се състои във възстановяване на претърпените от последния вреди чрез заплащане на паричната им равностойност. Дължимото обезщетение включва **всички вреди, които са пряка и непосредствена последица от настъпването на някой от професионалните рискове**. Това произтича от формулировката на чл. 200, ал. 3 от КТ, както и от препращащата норма на чл. 212 от КТ към правилата за деликтната отговорност – чл. 51, ал. 1 от ЗЗД: на обезщетение подлежат всички вреди, които са пряка и непосредствена последица от увреждането. Целта на закона е работникът или служителят да получи **пълно и справедливо обезщетение, като бъдат обхванати всички вреди**, които търпи. В този смисъл социалната функция на имуществената отговорност на работодателя се състои в постигането на **пълна обезвреда** на работника или служителя⁶. Отговорността на работодателя обхваща задължението му за обезвреда на имуществените вреди над вредите, обезщетени от общественото осигуряване, както и неимуществените (моралните) вреди. Така законът възлага на работодателя професионалните рискове в размера, който не е поет от общественото осигуряване, респективно застрахователя. Водещите съображения на законодателя са за пълнота при обезщетяването и защитата на пострадалия работник или служител. Смисълът е пострадалият работник или служител да получи по-пълно възстановяване на претърпените от него вреди в резултат от настъпването на някой от двата професионални риска⁷.

От друга страна, законът предвижда, че обезщетението се намалява с полученото от общественото осигуряване обезщетение или пенсия,

---

⁶ Вж. Средкова (2011), с. 389; Василев и др. (2016), с. 675.

⁷ Мръчков (2018), с. 531 – 532; Василев и др. (2016), с. 675.

както и с получените суми по застраховки в полза на увредения работник или служител (чл. 200, ал. 3 и ал. 4 от КТ). Това е така, защото с внасянето на осигурителните вноски за фонд „Трудова злополука и професионална болест“ и със сключването на застраховка за трудова злополука по чл. 52 ЗЗБУТ работодателят е прехвърлил част от носения от него риск върху осигурителния орган, съответно върху застрахователя.

3. На следващо място, следва да бъде отчетен характерът на вредите, които подлежат на обезщетяване, и характерът на обезщетенията по общественото осигуряване. **Имуществените вреди** се изразяват най-вече в загубата на трудовото възнаграждение, което работникът или служителът е получавал, или при смърт – в загубата на средства за издръжка, които близките на починалия работник или служител са получавали от трудовите му доходи. По естеството си тези вреди са пропуснати ползи, но имуществените вреди могат да включват и реално претърпени загуби: разходи за лекарства, за лечение, за прегледи и изследвания, за диетична храна, за рехабилитационни процедури и т.н. **Неимуществените вреди** се състоят в претърпените болки и страдания, преживяната мъка, емоционалния дискомфорт и т.н., понесени от самото лице или от неговите близки.

От друга страна, **осигурителните обезщетения**, които се изплащат от общественото осигуряване, заместват, и то винаги частично, загубения трудов доход от лицето или средствата за издръжка на неговите близки. Следователно те **компенсират част от загубата на трудовото възнаграждение, представляваща имуществена вреда (пропуснатата полза)**⁸. Както размерът на обезщетението, така и на пенсията, на които има право работникът или служителът, съответно неговите близки при настъпване на трудова злополука или професионална болест, се съизмерват със загубения осигурителен доход на лицето, т.е. те се определят в съотношение с трудовото му възнаграждение. **По правното си естество те не са предназначени да обезщетяват неимуществени вреди.** Плащанията по силата на осигурителното правоотношение и обезщетението

---

⁸ В този смисъл вж. В. Мръчков. *Осигурително право*. 6 изд. София, Сиби, 2014, с. 260 – 261, 281, 284; К. Среджова. *Осигурително право*. 5 изд. София, Сиби, 2016, с. 326, 331 – 332; Р. Койчева. *Осигурително право. Част 1: ДОО*. София, ИК – УНСС, 2020, с. 119 – 121, 177 – 179.

за неимуществени вреди **се различават по правно основание и предназначение**⁹.

4. От различния характер на подлежащите на обезщетяване вреди произтича като последица и различният начин на определянето им. Общото правило за определяне на размера на **неимуществени вреди** е, че те се определят от съда по справедливост (чл. 52 от ЗЗД). Като свързани с вътрешния духовен свят на човека, моралните вреди не могат да бъдат възприети посредством сетивата. Те нямат парична оценка, поради което обезщетението за тях се определя по вътрешно убеждение от съда. Справедливостта като критерий за определяне паричния еквивалент на неимуществените вреди включва винаги конкретни факти, относими към стойността, която засегнатите блага са имали за своя притежател. Такива например могат да бъдат: възрастта, степента на увреждането, медицинската прогноза, отношенията на близост, привързаност и обич между лицата, пропуснати възможности и т.н. Справедливостта изисква във всеки конкретен случай определяне на обезщетение, чийто размер да бъде съответен и адекватен на претърпените неимуществени вреди.

От друга страна, **имуществените вреди** не се определят по справедливост, а се установяват конкретно от съда по вид и размер въз основа на съответни доказателства. Иимуществените вреди се определят като разлика между реално претърпените вреди (претърпени загуби и пропуснати ползи) и полученото осигурително плащане. Приспадат се всички плащания по общественото осигуряване (включително добавката за чужда помощ), но те не се отразяват на претенцията за действително претърпените имуществени вреди, когато последните ги надвишават¹⁰.

Невъзможността за компенсиране на загубеното трудово възнаграждение в пълнота в рамките на държавното обществено осигуряване е причина за недостатъчността на получаваните средства в конкретния тежък житейски момент и обуславя необходимостта от допълване на обезвредата. Отделно се определя и се включва размерът на неимуществените вреди. Осигурителното обезпечение от осигурителния орган не

---

⁹ В. Мръчков. Имуществената отговорност на работодателя за неимуществени вреди от трудова злополука или професионална болест. *Проблеми на трудовото и осигурителното право. Научна конференция в памет на проф. д-р Ат. Василев по повод 70 години от рождението му*. София, ИК – УНСС, 2020, с. 31 – 44.

¹⁰ Василев (1997а), с. 55; Василев и др. (2016), с. 675.

служи за възстановяване на вреди с морален характер. За тях отговорност носи работодателят¹¹. Не е предвиден друг правен механизъм за обезвредата на неимуществените вреди освен ангажиране на работодателятската отговорност чрез предявяване на иск по чл. от 200 КТ¹². Въпреки че **имуществените и неимуществените вреди** имат общо основание – настъпилата трудова злополука или професионална болест, от различното естество на вредите и различните начини за определянето им следва, че те **не могат да се приравняват и смесват**. Освен всичко друго подобно смесване би създадо и затруднения в практиката. Така например, ако пострадалият работник или служител претендира само неимуществени вреди от работодателя и се допусне компенсация с пенсия за инвалидност, то как ще се определят границите и размерът на тази компенсация, предвид периодичността на пенсията и еднократността на вземането за неимуществени вреди?

5. Разглежданата норма (чл. 200, ал. 3 от КТ), която предвижда приспадане на обезпечението от общественото осигуряване, е конкретизация на принципа за недопускане на **неоснователно обогатяване**. Такова ще бъде налице когато се плаща два пъти за едно и също нещо, респективно два пъти се задоволява един и същи интерес. В случая разпоредбата на чл. 200, ал. 3 от КТ цели да не се надвишава размерът на реалната вреда и да не се допусне два пъти да се обезщетяват едни и същи вреди – веднъж от работодателя, и втори път от общественото осигуряване. Тъй като обезщетението от общественото осигуряване компенсира единствено и само загубата на трудовото възнаграждение, то следва да се приспадне от присъденото обезщетение за **имуществени вреди** (пропуснати ползи). Само в този случай неприспадането на сумата би довело до двойно плащане и неоснователно обогатяване. Както беше посочено, обезщетението за неимуществени вреди компенсира накърняването на други, нематериални блага на пострадалия или неговите близки, съответно получаването на двете обезщетения – за неимуществени вреди по чл. 200 от КТ и обезщетението от общественото осигуряване, компенсиращо загубата на трудовото възнаграждение, **не е двойно плащане и не води до неоснователно обогатяване, а напротив – до пълно и справедливо обезщетение на причинените имуществени и неимуществени вреди**. Едновременното получаване на двете плащания е правно допустимо и социално оправдано. В случай на трудова злополука или професионална болест биват накърнени най-висшите човешки блага –

---

¹¹ Александров (2017), с. 14 – 17; Александров (2020), с. 23 – 34.

¹² Мръчков (2020), с. 31 – 44.

животът и здравето. Поради това закрилната функция на трудовото право изисква възможно най-пълно възстановяване на претърпените вреди – имуществени и неимуществени.

6. Не може да се сподели аргументът, възприет в първото становище, което разглежда чл. 200, ал. 3 от КТ като формула за определяне на дължимото обезщетение, без да се държи сметка за смисъла и целта на разпоредбата, нито за характера на осигурителните плащания. Според него то се определя от сбора на претърпените имуществени и неимуществени вреди, като получената обща сума се намалява с размера на полученото обезщетение и/или пенсията по общественото осигуряване. Следователно законът не предвижда намаляването да се извършва само в случаите на предявени претенции за имуществени вреди. Смятаме, че подобно буквално тълкуване на разпоредбата би довело до несправедливо и непълно обезщетяване на работника или служителя, в случай че не бъдат предявени претенции за имуществени вреди. Той ще получи обезвреда само за част от пропуснатите ползи като осигурително плащане и частично или никакво обезщетение за понесените неимуществени вреди. Не такава е била идеята на законодателя при формулирането на разпоредбата. Тя предвижда полученото обезщетение и/или пенсия по общественото осигуряване да се приспада от сбора на претърпените имуществени и неимуществени вреди, но не и само от неимуществените вреди, които, както беше отбелязано, имат съвсем различен правен характер. Нещо повече, самата редакция на чл. 200, ал. 3 КТ сочи на такъв извод с оглед на използвания съюз „и“: „**неимуществена и имуществена**“ вреда, а не съюзът „или“. Само при такова тълкуване се постига целта на правната норма, а именно пълно и справедливо обезщетяване на работника или служителя.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въз основа на гореизложеното правилен е следният отговор на поставения за тълкуване въпрос:

„Когато съдът присъжда обезщетение за претърпени неимуществени вреди по чл. 200 КТ, не следва от неговия размер да приспада полученото от пострадалия обезщетение и/или пенсия от общественото осигуряване съгласно чл. 200, ал. 3 КТ. Размерът на обезщетението и/или пенсията от общественото осигуряване се приспада само от обезщетението за претърпените от работника или служителя, или неговите близки имуществени вреди (пропуснати ползи и претърпени загуби)“.

Това тълкуване отразява взаимната обусловеност между осигурителните обезпечения по общественото осигуряване и подлежащите на обезщетяване от работодателя вреди, като отговаря и на смисъла и целта на разпоредбата на чл. 200, ал. 3 от КТ.

ЦИТИРАНИ ИЗТОЧНИЦИ

Александров, А. За трудовите злополуки. *Труд и право*, 8 (2017), с. 14 – 17 (Aleksandrov, A. Za trudovite zlopoluki. *Trud i pravo*, 8 (2017), s. 14 – 17).

Александров, А. Практически проблеми, свързани с отговорността на работодателя за вреди от трудова злополука. *Труд и право*, 4 – 5 (2020), с. 23 – 34 (Aleksandrov, A. Prakticheski problemi, svarzani s otgovornostta na rabotodatelya za vredi ot trudova zlopoluka. *Trud i pravo*, 4 – 5 (2020), s. 23 – 34).

Василев, А. *Имуществена отговорност на работодателя за вреди от трудова злополука и професионално заболяване*. София, Интерюс, 1997, с. 12 – 20, 55 (Vasilev, A. *Imushtestvena otgovornost na rabotodatelya za vredi ot trudova zlopoluka i profesionalno zabolyavane*. Sofia, Interyus, 1997, s. 12 – 20, 55).

Василев, А. *Трудово право*. Бургас, БСУ, 1997, с. 318 – 319 (Vasilev, A. *Trudovo pravo*. Burgas, BSU, 1997, s. 318 – 319).

Василев, А. и Койчева, Р. *Основи на правото, Книга 2, изд. 4*, София, Сиела, 2013, с. 64 (Vasilev, A. i Koycheva, R. *Razdel VIII „Trudovo pravo”*. *Osnovi na pravoto, Kniga 2, izd. 4*, Sofia, Siela, 2013, s. 64).

Мръчков, В. *Имуществена отговорност на работодателя*. София, Сиби, 2013, с. 43 – 44, 46, 150 – 154 (Mrachkov, V. *Imushtestvena otgovornost na rabotodatelya*. Sofia, Sibi, 2013, s. 43 – 44, 46, 150 – 154).

Койчева, Р. *Осигурително право. Част 1: ДОО*. София, ИК – УНСС, 2020, с. 119 – 121, 177 – 179 (Koycheva, R. *Osiguritelno pravo. Chast 1: DOO*. Sofia, IK – UNSS, 2020, s. 119 – 121, 177 – 179).

Мръчков, В. *Имуществена отговорност на работодателя*. София, Сиби, 2013, с. 43 – 44, 46, 150 – 154 (Mrachkov, V. *Imushtestvena otgovornost na rabotodatelya*. Sofia, Sibi, 2013, s. 43 – 44, 46, 150 – 154).

Мръчков, В. Имуществената отговорност на работодателя за неимуществени вреди от трудова злополука или професионална болест. *Проблеми на трудовото и осигурителното право. Научна конференция в памет на проф. д-р Ат. Василев по повод 70 години от рождението му*. София, ИК – УНСС, 2020, с. 31 – 44 (Mrachkov, V. *Imushtestvenata otgovornost na rabotodatelya za neimushtestveni vredi ot trudova zlopoluka ili profesionalna bolest. Problemi na trudovoto i osiguritelното право. Nauchna konferentsia v pamet na prof. d-r At. Vasilev po povod 70 godini ot rozhdenieto mu*. Sofia, IK – UNSS, 2020, s. 31 – 44).

Мръчков, В. и Средкова, К., Василев, А. *Коментар на Кодекса на труда, 12-то изд.* София, Сиби, 2016, с. 669 (Mrachkov, V. i Sredkova,

К., i Vasilev. A. *Komentar na Kodeksa na truda*. 12-to izd. Sofia, Sibi, 2016, s. 669, 675).

Мръчков, В. *Осигурително право*. 6 изд. София, Сиби, 2014, с. 260 – 261, 281, 284 (Mrachkov, V. *Osiguritelno pravo*. 6 izd. Sofia, Sibi, 2016, s. 260 – 261, 281, 284).

Мръчков, В. *Трудово право*. 10-то прер. и доп. изд. София, Сиби, 2018, с. 530, 532 (Mrachkov, V. *Trudovo pravo*. 10-to prer. i dop. izd. Sofia, Sibi, 2018, s. 530 – 532).

Средкова, Кр. *Осигурително право*. 5 изд. София, Сиби, 2016, с. 326, 331 – 332 (Sredkova, K. *Osiguritelno pravo*. 5 izd. Sofia, Sibi, 2016, s. 326, 331 – 332).

Средкова, К. *Трудово право*. Специална част. Дял I *Индивидуално трудово право*. София, УИ „Св. Кл. Охридски“, 2011, с. 389 (Sredkova, K. *Trudovo pravo*. *Specialna chast*. *Dyal i Individualno trudovo pravo*. Sofia, UI „Sv. Kl. Ohridski“, 2011, s. 389).